

ULUSAL PAMUK KONSEYİ

PAMUK SEKTÖR RAPORU

2020

1. GİRİŞ

Pamuk ülkemiz tarımında büyük öneme sahip bir üründür; içinde yer aldığı “Tahıllar ve diğer Bitkisel Ürünler” grubunda buğdaydan sonra en büyük ciroya sahip üründür. 2019 itibarıyla, anılan grup alanının %3,1’inde grup toplam gelirin %9,2’sini, pazarlanan gelirin ise %11.7’sini sağlamış olan “**Alan Verimliliği**” en yüksek ürün konumundadır¹. Pamuk tarımı yüksek tarımsal üretim değerinin yanı sıra, girdi yoğun bir üretim dalı olması nedeniyle tohum, gübre, ilaç, makina sanayii, ticareti ve lojistiği ile tarım işçilerinden oluşan çok geniş bir kesimin gelir kaynağıdır.

Bununla birlikte pamuğun ülke ekonomisine katkısı sadece tarımla sınırlı kalmamakta, asıl ve yan ürünleriyle 30 kadar sanayiye ham madde sağlamak suretiyle katlanarak artmaktadır. Örnekte 2019/20 sezonunda üretilen 2 milyon 200 bin ton kütlü pamuktan **627 bin ton lif pamuğun** yanı sıra **883 bin ton çığit** ve bu çığitten **133 bin ton yemeklik yağ**, **618 bin ton yemlik küspe** elde edilmiş olması; ayrıca **44 bin ton linter** ile **96 bin ton pamuk telefinin** tıbbi malzeme ve kozmetik başta olmak üzere bir çok sanayimizin kullanıma sunulmuş bulunmasıdır. Bütün bu ham maddeler ilgili sanayilerde işlenmek suretiyle katlanarak artan değerlerle ekonomiye kazandırılmaktadır. Bu anlamda sadece asıl ürün olan ‘lif pamuk’ örnek alındığında **2019 yılında 1 milyar 204 milyon dolar** değerindeki yerli pamuk ham maddesinin tekstil ve hazır giyim sanayilerimizde işlenerek **brüt 11 kat, net 2,51 kat** değer artışlarıyla ülkemiz ekonomisine kazandırılmış olduğu görülmektedir. Ayrıca yarıya yakınının (%45,17) döviz olarak sağlanmış bulunması bu kazanımın önemini daha da artırmaktadır.

Öte yandan, sahip olduğumuz agro-ekolojik potansiyelin yurt içi pamuk talebinin miktar ve kalite olarak daha büyük oranlarda yerli üretimle karşılanmasına elveriyor olması söz konusunu bu kazanımların daha da artırılmasını mümkün kılmaktadır. Aynı zamanda ülkemiz dış ticaretinin en önemli sektörleri olan tekstil ve hazır giyim sanayilerimizin hammadde de dışa bağımlılığını azaltarak, küresel rekabet gücünün gelişmesini sağlayacak olan bu fırsatın faydaya dönüştürebilmesi için yerli pamuk üretimimizin güncel sorunlarının bu raporun sonuncu bölümünde maddeler halinde sıralı öneriler yardımıyla çözülmesi ve desteklemenin kaldıraç olarak kullanılacağı doğru politikalarla pamuk ekim alanlarının genişletilmesi gerekmektedir.

2. DÜNYA PAMUK DURUMU

Pamuk, üretim ve tüketim açılarından, dünya genelinde 68 ülkenin doğrudan ilgi alanında olan bir endüstri bitkisidir. Bu ülkelerin 45’inde hem üretimi hem de kullanımı yapılmakta, geri kalan 23 ülkede ise sadece tüketilmektedir. Bu yaygınlığına karşılık dünya pamuk üretiminin neredeyse tamamı (%99,5) ülkemizin 6. sırada yer aldığı 10 büyük pamuk

¹ *TUİK’in yıllık tarım ve sanayi istatistiklerinin büyük bölümü izleyen yılın ikinci yarısında yayımlandığı için*

üreticisi ülke tarafından gerçekleştirilmektedir, ki bunlar Hindistan, Çin, ABD, Pakistan, Brezilya, Türkiye, Özbekistan, Avustralya, Meksika ve Yunanistan olarak sıralanmaktadır. Dünya pamuk kullanımının da yine, %85 gibi önemli bir kısmı ülkemizin 4. sırada yer aldığı 8 büyük pamuk tüketicisi ülke tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu ülkeler Çin, Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Türkiye, Vietnam, Brezilya ve ABD şeklinde sıralanmaktadır.

Üretim ve tüketimindeki yaygınlık pamuğa önemli bir küresel emtia özelliği kazandırmaktadır. Son yıllarda üretim ve kullanımın üçte biri seviyelerine çıkan pamuk dış ticaretinde de yine bazı ülkeler öne çıkmaktadır: Dünya pamuk ihracatının %82 kadarı 6 büyük ihracatçı ülke (ABD, Brezilya, Batı Afrika-CFA ülkeleri, Avustralya, Hindistan ve Özbekistan) tarafından yapılırken, dünya pamuk ithalatının %71'i ülkemizin 4. Sırada yer aldığı 5 büyük ithalatçı ülke (Çin, Bangladeş, Vietnam, Türkiye ve Endonezya) tarafından gerçekleştirilmektedir.

Buna göre Çin, Hindistan, Pakistan ve Türkiye hem üretim hem de tüketimde öne çıkan dört büyük pamuk ülkesi olarak bir rekabet grubu oluşturmaktadır.

Uluslararası Pamuk Danışmanları Komitesi'ne (International Cotton Advisory Committee-ICAC) istatistiklerine göre geçen beş sezon (2015/16-2019/20)² itibariyle dünya pamuk durumu **Çizelge 1**'de özetlenmiş olup, dönem boyunca ortaya çıkan başlıca gelişmeler maddeler halinde aşağıda sıralanmıştır:

- **Dünya pamuk ekim alanları** 30 milyon ha seviyesinden, 1995/96 sezonundaki tarihi rekorun sadece %5 kadar gerisinde kalan, 34 milyon ha seviyelerine çıkmıştır.
- **Dünya pamuk tarla verimleri** de aynı süre zarfında 700 kg/ha seviyelerinden yaklaşık 100 kg/ha artışla 800 kg/ha seviyelerine yükselmiştir.
- Ekim alanları ve tarla verimlerindeki bu gelişmeler paralelinde **dünya pamuk üretimi** 21 milyon ton dan 26 milyon ton seviyelerine çıkmıştır.
- Ne var ki, geçen sezon (2020/21) itibariyle, ekim alanlarının bir önceki sezona göre %8 (2,7 milyon ha) azaldığı ve bunun sonucunda üretimin **24 milyon 680 bin ton'a** gerilemiş olduğu öngörülmektedir.
- Geçen sezon ekim alanlarındaki bu azalmanın muhtemel nedeni olarak 2019/20 sezonu **Bitiş Stok/Kullanım Oranı değerlerindeki** anormal yükselmelere (Çin hariç dünya: %80, Çin:%123) bağlı olarak düşen **ürün fiyatları** gösterilmektedir. Söz konusu Stok/Kullanım Oranları 2020/21 sezonu itibariyle bir önceki sezona göre kısmen gerilemiş olmakla birlikte hala %79 ve %109 gibi yüksek değerlerdedir, ki bu durum stokların ürün fiyatları üzerindeki baskısının sürmekte olduğunun bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.
- 2015/16..2017/18 aralığında kararlı bir artışla 21 milyon ton'dan 26 milyon ton seviyelerine yükselen **dünya pamuk tüketimi** 2018/19 sezonunda bu seviyesini korumuştur. Ancak izleyen 2019/20 sezonunda sert bir düşüşle 22 milyon 540 bin ton'a gerilemiş ve 2020/21 sezonunda tekrar toparlanarak 24 milyon 260 bin ton seviyesine çıkmış olduğu öngörülmektedir.
- İrdelenen dönemlerde üretim ve tüketimde yaşanan gelişmelere bağlı olarak **dünya pamuk dış ticaret hacmi** de büyümüş, 7,5 milyon tondan 9 milyon ton seviyelerine yükselmiştir. Buna göre halihazırda dünya pamuk üretiminin üçte bir kadarının dış ticarete tabi mal olduğu anlaşılmaktadır.

² ICAC istatistiklerinde '**pamuk üretim sezonu**' olarak '**01 Ağustos-31 Temmuz**' arası dönem esas alınmaktadır. Ülkemizin de içinde olduğu pamuk ülkelerinin çoğunluğu bu tanıma uymakta, ancak Çin '01 Eylül-30 Ağustos', Hindistan '01 Ekim-30 Eylül' ve Avustralya '01 Nisan- 31 Mart' arası dönemleri pamuk üretim sezonu olarak kabul etmektedir.

- Önceki Sektör raporlarında belirtildiği gibi, **Stok/Kullanım Oranları** pamuk fiyatları bağlamında dikkatle değerlendirilmesi gereken bir etkidir. Örnekte 2016/17..2018/19 arasında belirli bir istikrara kavuşmuş olan pamuk fiyatlarının 2019/20 sezonunda üretimdeki artışa karşılık tüketimin düşmesi ve buna bağlı olarak **Çin ve Çin hariç dünya Stok/Kullanım Oranlarının** sırasıyla %108'den %123'e ve %54'ten %80'e yükselmesiyle birlikte 1,85 USD/kg'dan 1,57 USD/kg'a) gerilemiş olmasıdır³. İçinde bulunduğumuz 2020/21 sezonunda ise Çin Hariç dünya ortalaması Stok/Kullanım Oranının önceki sezonla aynı kalacağı (%79), Çin'deki oranın ise bir miktar azalarak %109'a düşeceği ve buna bağlı olarak ta pamuk fiyatlarının küçük bir artışla 1,62 USD/kg olacağı öngörülmektedir.
- Çin'in dönem başında %166 olan Stok/Kullanım Oranını giderek azaltarak dönem sonunda %109 seviyesine düşürmüş olması "yüksek stokla arzı güdümlenerek pamuk fiyatlarını kontrol altında tutma" amacıyla izlemekte olduğu politikasını gevşetmekte olduğunun işareti olarak yorumlanabilir. Ne var ki, son iki sezon itibarıyla Çin hariç dünya Stok/Kullanım Oranının %80 seviyesine çıkmış olması stokların güncel pamuk fiyatları üzerindeki baskısının daha önceki yıllara oranla artmış olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.
- **Cotlook A Index pamuk fiyatları**⁴ 2016/17 sezonundaki 27 Cent/kg'lık bir artışı takiben 3 sezon boyunca 1,82..1,94 USD/kg aralığında istikrarlı bir seyir izlemiştir. Ancak, 2019/20 sezonunda üretimin artmasına karşılık tüketimdeki azalma ve Stok/Kullanım Oranlarındaki artış nedeniyle tekrar 1,57 USD/kg'a gerilemiş olup, 2020/21 sezonu itibarıyla küçük bir artışla 1,62 USD/kg olduğu öngörülmektedir.

3. TÜRKİYE PAMUK DURUMU

2015/16..2020/21 dönemi ülkemiz pamuk üretimi ve durumu **Çizelge 2 ve Çizelge 3'te** özetlenmiş olup, dönem boyunca ortaya çıkan başlıca gelişmeler şunlardır:

- 2016/17 sezonundaki son otuz yılın en düşük değeri olan 416 bin ha seviyesinden sonra artmaya başlayarak 2017/18 sezonunda 502 bin, 2018/19 sezonunda 519 bin ha'a çıkan **pamuk ekim alanları** 2019/20'de %14 azalarak 478 bin ha'a gerilemiştir. 2020/21 sezonunda bu gerileme, raporun ilerleyen bölümlerinde açıklanacak nedenlerle, artarak sürmüştü ve pamuk alanları %40 azalma ile 353 bin ha seviyesine düşmüştür.
- Son yirmi yıllık dönemin ilk on beş yılında, sertifikalı tohum kullanımı destekleme politikaları ile yerli tohum ıslahındaki başarıların sonucunda 300 kg/da seviyelerinden, 2016 itibarıyla 505 kg/da tarihi rekor seviyesine çıkan **tarla verimleri** 2017 ve 2018 deki

³ Uzun yıllar boyunca %50..70 bandında seyretmekte olan dünya ortalaması Stok/Kullanım Oranları, Çin'in yaklaşık on yıldan beri izlemekte olduğu "yüksek stokla arzı güdümlenerek pamuk fiyatlarını kontrol altında tutma" politikası nedeniyle anlam ve öngörülebilir etkisini büyük ölçüde kaybetmiştir. Bu kaybı geri kazanabilmek üzere, dünya ortalaması Stok/Kullanım Oranları Çin ve Çin hariç diğer dünya ülkeleri olarak ikiye ayrılarak verilmeye ve değerlendirilmeye başlanmıştır.

⁴ ICAC tarafından yapılan pamuk fiyatı tahmin modeli araştırmasında CotLook A Index pamuk fiyatlarıyla Çin hariç dünya Stok/Kullanım Oranı arasında istatistiksel anlamda önemli bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmış ve bu amaçla geliştirilen tahmin modeli (regresyon eşitliği) 2007 yılından bu yana uygulamaya konulmuş bulunmaktadır.

küçük azalmaların ardı sıra 2019 da 460'a, 2020 de ise 456 kg/da düşmüştür. Bu gerilemede kültürel önlemlerde iklim değişikliğinden kaynaklanan nedenlerle yeterli başarının sağlanamamış olması önemli rol oynamıştır.

- Ekim alanları ve tarla verimlerindeki dalgalanmalarla birlikte 2018/19 sezonunda 2 milyon 570 bin ton'a kadar yükselen **kütlü pamuk rekoltesi** 2019/20 sezonunda %14 azalarak 2 milyon 200 bin ton'a gerilemiş; 2020/21 sezonunda ise TUIK'e göre %19, UPK'ya göre %27 azalarak 1 milyon 774 bin ve 1 milyon 607 bin ton'a düşmüş olduğu tahmin edilmektedir.⁵
- Son iki sezondur %38 olan ortalama **Çırçır Randımanının** 2020/21 itibariyle bir puanlık artışla %39 olduğu tahmin edilmektedir. Buna göre **lif verimimizin** 170 kg/da, **lif rekoltemizin** ise Konseyimize göre 627 bin ton, Ticaret bakanlığımız tarafından ICAC'a bildirilen değere göre ise 700 bin ton olduğu tahmin edilmektedir. Buna göre 2020/21 sezonunda son 25 yılın en düşük lif pamuk rekoltesinin elde edildiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 2. Türkiye Pamuk Üretimi

	2015/16*	2016/17*	2017/18*	2018/19*	2019/20*	2020/21**	2020/21** *
Ekim Alanı, bin ha	434	416	502	519	478	--	353
Kütlü Üretimi, bin ton	2050	2.100	2.450	2.570	2.200	1.774	1.607
Kütlü Verimi, kg/da	472	505	488	494	460	--	456
Çırçır Randımanı**	36	36	36	38	38	--	39
Lif Üretimi, bin ton	738	756	882	977	814	--	627
Lif Verimi, kg/da	170	182	176	188	170	--	177

*TUIK **TUIK 3.Tahmin ***UPK Tahmin

⁵ TUIK Bitkisel Üretim istatistiklerini sezon boyunca 3 kez, sadece rekolte tahmini olarak açıklamakta, kesin değerleri ise sezonu takip eden yılın ilk çeyreği sonunda yayımlamaktadır. Konseyimiz ise sezon boyunca sahadan üye kurum ve şahıslar yardımıyla veri toplamakta ve sezon ilerledikçe güvenilirliği artan bu tahmin değerlerini TUIK, Tarım Orman Bakanlığı vd ilgili makamlarla paylaşmaktadır.

- Türkiye **pamuk tüketimi** son beş yıllık dönemde 1 milyon 500 bin ton dolayında seyretmiştir; 2020/21 itibariyle 1 milyon 514 bin ton olduğu öngörülmektedir (**Çizelge 3**).
- Son beş yıllık dönemde tüketimdeki istikrara karşılık üretimin dalgalı bir seyir izlemesi değişken arz açıklarına neden olmuş ve bu açıklar 918 bin ton ile başladıktan sonra 786 bin tona kadar düşen, ancak 2019/20 sezonunda tekrar, son yılların en büyüğü olan 1 milyon 17 bin tona yükselen **lif pamuk ithalatlarıyla** kapanmıştır; 2020/21 sezonundaki ithalatın 962 bin ton olduğu öngörülmektedir.
- Aynı dönemde 71..155 bin ton aralığında dalgalı bir seyir izleyen **lif pamuk ihracatının** 2020/21 sezonunda 93 bin ton olduğu tahmin edilmektedir.
- Bu bağlamda dikkatle değerlendirilmesi gereken önemli gelişme, son beş yıllık dönemde tüketimin 1 milyon 455 bin ton ile 1 milyon 555 bin ton aralığında oldukça durağan bir seyir izlemesine, ayrıca 100 bin ton gibi küçük değerlerde seyreden ihracatta da yine önemli bir gelişme olmamasına karşılık **lif pamuk arzının** 2 milyon 252 bin ton'dan 2 milyon 706 bin tona çıkması ve 2020/21 itibariyle 2 milyon 793 bin tona çıktığının tahmin edilmesidir. Sanayicilerin giderek artan oranlarda yüksek stoklu çalışmaya geçmesinden kaynaklanan bu uygulama sonucunda lif pamuk ithalatı artmakta ve daha önce %50..55 aralığında seyretmekte olan **Bitiş Stoku/ Kullanım Oranı** %70 seviyelerine, %55..60 aralığında seyretmekte olan **Bitiş Stoku/Tüketim Oranı** ise %77..78 seviyelerine çıkmış bulunmaktadır. Stok Kullanım ve Tüketim oranlarının yükselmesi pamuk fiyatlarının, özellikle hasat dönemlerinde artan ölçülerde baskılanmasına neden olmaktadır.
- Türkiye Stok Kullanım ve Tüketim oranlarında son iki sezondur görülmekte olan bu önemli değişiklik, dünya genelindeki benzer gelişmenin ülkemizdeki yansımadır.
- 2015/16..2020/21 döneminin ilk dört yılında **dünya pamuk fiyatları** düzenli artışlarla 1,52 USD/kg'dan 1,91 USD/kg'a yükselirken **Türkiye pamuk fiyatları** 1,56 ..1,77 USD/kg bandında dalgalı bir seyir izlemiştir⁶.
- Bu bağlamda 2018/19 sezonunda **Cotlook A Index** değerinin önceki sezona göre 18 Cent/kg artarak irdelenen dönemin en yükseği olan 1,91 USD/kg'a yükselmesine karşılık, **İTB** ortalama fiyatının bir önceki sezona göre 19 Cent/kg azalarak 1,58 USD/kg'a düşmesi dikkat çekmektedir.
- Son iki sezon itibariyle bu iki fiyat arasındaki ilişkinin tekrar olağan seyrine dönmüş olduğu görülmektedir; **İTB ortalama fiyatı** 2019/20 sezonunda Cotlook A index'in 4 Cent/kg üstünde iken, 2020/21 sezonunda 8 Cent/USD gerisinde kalmıştır.

⁶ Türkiye pamuk fiyatlarıyla dünya fiyatları arasında yakın bir ilişki olduğu mutlaklıdır. Ancak ülkemiz pamuk ticaretinde bölgeler arasında işleyiş ve kayıtlandırma bağlamında önemli farklılıkların olması, dünya fiyatlarıyla karşılaştırılabilir ülke ortalaması bir fiyat tespitini zorlaştırmaktadır. Ne var ki, Konseyimizce son bir kaç sezondur sürdürülmekte olan değerlendirmeye göre ICAC'ın dünya pamuk fiyatları için temel referans olarak kabul ettiği **Cotlook A Index** değerleriyle **İzmir Ticaret Borsası (İTB) Ekim ve Kasım ayları 41 renk kapanış fiyatları** arasında güçlü bir benzerlik bulunmaktadır. Bundan hareketle yıllık Sektör Raporlarında, dünya pamuk fiyatları ile karşılaştırmada Türkiye ortalaması fiyatlar için, iyimser bir yaklaşımla, **İTB Ekim ve Kasım ayları 41 renk kapanış fiyatları** ortalama değerleri esas alınmaktadır.

Çizelge 3. Türkiye Lif Pamuk Durumu (bin ton)¹

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Başlangıç Stoku	748	826	802	822	874	1.131
Üretim	640	703	792	977	815	700
İthalat	918	801	876	786	1.017	962
Toplam Arz	2.252	2.330	2.470	2.585	2.706	2.793
İhracat	106	73	71	155	98	93
Tüketim	1.500	1.455	1.481	1.555	1.477	1.514
Bitiş Stoku	826	802	918	875	1.131	1.186
BtşStk/Kull.Oranı % ²	44	53	59	51	72	74
BtşStk/Tktm Oranı,%	47	55	62	56	77	78
Ort.Fiyat (TL/kg) ³	4,52	5,21	6,5	9,28	9,66	12,7
Ort.Fiyat (USD/kg) ⁴	1,56	1,64	1,77	1,58	1,68	1,60
Cotlook A Ind (USD/kg)	1,52	1,73	1,73	1,91	1,64	1,68

1 ICAC Supply and Use of Cotton by Country: 1 Dec. 2016, 2 July 2018, 16 Dec. 2019, 01 Dec. 2020

2 BtşSTK/Kull.Oranı,%: Bitiş Stoku/Tüketim+İhracat .. BtşSTK/Tktm Oranı: Bitiş Stoku/Tüketim

3 İzmir Ticaret Borsası Ekim-Kasım 41 Renk Kapanış Ort.Fiyatları (İTB Aylık Pamuk Bültenleri)

4 TCMB Q4 Dönemi Ort. Dolar kurlarına göre

4. TÜRKİYE PAMUK ÜRETİM MALİYETLERİ

Her yıl Konseyimiz koordinasyonunda yapılmakta olan **carî pamuk üretim maliyetlerinin Tespitine dair çalışma** 2020/21 sezonu için de tekrarlanmıştır. Bu amaçla ülkemiz pamuk bölgelerindeki 31 kuruluştan bilgi istenmiş, bunların 10'undan cevap alınmıştır. İlgili kuruluşlardan gelen maliyet verilerinin değerlendirme sonuçları Tarım ve Orman Bakanlığımız ilgilileriyle yapılan on-line toplantıda ayrıntılarıyla açıklanmıştır (**Çizelge 4**).

Buna göre;

- Bir önceki sezon 1.873 TL/da ve 4,07 TL/kg-kütlü olan **ülke ortalaması pamuk üretim maliyetleri** 2020/21 sezonunda alan birimi başına %25, ürün birimi başına ise, ortalama tarla verimindeki düşmeye bağlı olarak, %26,3 oranında artarak 2.345 TL/da ve 5,14 TL/kg değerlerine yükselmiştir.
- **Bölgeler itibariyle üretim maliyetleri**, bu sezon iklim koşullarının ülke genelinde büyük farklılıklar göstermemesine bağlı olarak, Antakya dışında, 2.057 ila 2.489

TL/da gibi önceki yıllara oranla daha dar sınırlar arasında değişmiştir. (Antakya Ziraat Odasınca bildirilen 2.916 TL/da üretim maliyeti ısrarla sorgulanmasına karşın oda tarafından gerekçelendirilmemiştir.)

- Konseyimiz 2020/21 sezonu ülke ortalaması tarla verimi için 456 kg/da tahmin etmektedir. Buna göre **kütlü pamuk birim üretim maliyetleri** (Antakya hariç) 4,64..5,46 TL/Kg değerleri arasında değişmiş, ülke ortalaması 5,14 TL/Kg-Kütlü olmuştur.

Çizelge 4. 2020 Yılı Pamuk üretim maliyetleri

Bölge	KAYNAK KURUMLAR	BİRİM MALİYETLER	
		TL/dekar	TL/kg-kütlü*
Ege	Aydın Tic.Borsası (Makineli Hasat)	2.319	5,08
Ege	Aydın Efeler Ziraat Odası (Makineli Hasat)	2.333	5,12
Ege	Söke Ziraat Odası (Makineli Hasat)	2.489	5,46
Ege	Söke Ticaret Borsası (Makineli hasat)	2.290	5,02
Ege	Menemen Ziraat Odası (Makineli Hasat)	2.241	4,91
Ege	TARİŞ (Makineli Hasat)	2.326	5,10
Çukurova	Antakya Ziraat Odası	2.916	6,39
Çukurova	Çukobirlik	2.057	4,51
GAP	Şanlıurfa Ziraat Odası (Kanalet sulama)	2.332	5,11
GAP	Şanlıurfa Ziraat Odası (Pompaj sulama)	2.376	5,21
GAP	Diyarbakır Yenişehir Zir. Odası (Makineli Hasat)	2.118	4,64
TÜRKİYE ORTALAMA PAMUK ÜRETİM MALİYETİ		2.345	5,14
* Türkiye Ortalaması Verime (456 kg/dekar, UPK Tahmin) göre.			

5. TÜRKİYE PAMUK ÜRETİM BİLANÇOSU

Üreticilerin **ekim kararı** üzerindeki en önemli etken kuşkusuz pamuk üretiminden ekonomik kazanç sağlayıp sağlayamadıklarıdır. Bunu anlamanın yegane yolu enflasyondan arındırılarak reel değerlerine indirgenmiş cari değerle **yıllık bilançolar** yapmak ve bunları pamuk ekim alanlarındaki değişmelerle karşılaştırmaktır. Bunun yanı sıra söz konusu bu analiz **desteklemelerin** söz konusu ekim kararı üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi ve bu etkinin artırılması için miktar, yöntem ve takvim bağlamında yapılması gerekenler hakkında da yol gösterici olmaktadır.

Çizelge 5'te 2018/19, 2019/20 ve 2020/21 sezonları kütlü pamuk üretim bilançoları ile bu bilançolarda bir önceki sezona göre ortaya çıkan (% cinsinden) değişimler görülmektedir.

Çizelge 5. TR Kütlü Pamuk Bilançosu (UPK)

	2018	2019	2020	2019/18	2020/19
Ekiliş, bin ha	519	591	353	%14	-%40
Kütlü rekoltesi, bin ton	2570	2193	1607	-%15	-%27
Kütlü verimi, kg/da	495	371	455	-25%	%23
Maliyet, TL/da	1620	1873	2345	%16	%25
Maliyet, TL/kg-kütlü	3,27	5,05	5,15	%54	%2
Kıymet, TL/kg-kütlü	3,68	3,76	5,4	%2	%44
Brüt marj, TL/kg-kütlü	0,41	-1,29	0,25	-%415	%119
Destek (mazot), TL/da	40	62	62	%55	%0
Destek (gübre), TL/da	4	4	4	%0	%0
Fark Ödemesi, TL/kg-kütlü	0,82	0,82	1,1	%0	%34
Destek Kesinti oranı, %	4	4	4	%0	%0
Net Destek (Toplam), TL/kg-kütlü	0,87	0,96	1,20	%9,79	%25
TGFE Mart-Mayıs Değişimi, %	29,73	12,9	10,0	-%56,61	-%0,22
Reel Destek (Toplam), TL/kg-kütlü	0,61	0,83	1,08	%36,09	%28,92
NET MARJ, TL/kg-kütlü	1,02	-0,45	1,32	-%144,37	%392,24
NET MARJ, % Maliyet	%31,23	-%8,98	%25,71	-%128,76	%386,36

Buna göre:

- **2018 yılında** 519 bin ha alanda pamuk ekilmiş, 495 kg/da verimle 2 milyon 570 bin ton kütlü pamuk rekoltesi sağlanmıştır.
- Dekar başına 1620 TL maliyetle sağlanan bu ürünün kg başına maliyeti 3 lira 27 kuruş olmuş ve bu ürün 3 lira 68 kuruşa satılarak **41 kuruş/kg-kütlü BRÜT MARJ** (kazanç) oluşmuştur.
- Aynı yıl için 40 TL/da mazot, 4 TL/da gübre desteği ve 82 kuruş/kg-kütlü fark ödemesi olmak üzere beher kg kütlü için **toplam 87 kuruş Net Destek** hak edilmiş, ancak fark ödemesi desteği ödenmesinde yapılan %4 kesinti ve toplam ödemenin ertesi yılın Mayıs ayında yapılmasına bağlı olarak, aradan geçen süre zarfında para değerindeki azalma (**TÜİK-TGFE Tarımsal Girdi Fiyat Endeksine göre hesaplanmıştır.**) nedeniyle bu Net Desteğin **Reel değeri 61 kuruş/kg-kütlü** değerine düşmüştür.

- Böylece 2018 yılı pamuk bilançosu kg-kütlü başına **1 lira 2 kuruş NET MARJ** ile, bir başka ifadeyle **maliyetin %31,23 oranındaki bir kazançla** kapanmıştır.
- **Bu pozitif bilanço üreticilerin bir sonraki sezona yönelik kararına olumlu yansımış ve 2019 yılı ekim alanları %14 artarak 591 bin hektara çıkmıştır.** Ne yazık ki, 2019 yılında bir çok olumsuzluk birden yaşanmıştır:
- İklim koşullarında yaşanan olumsuzluklar nedeniyle tarla verimi %15 azalarak 371 kg-kütlü/da seviyesine düşmüş; buna karşılık girdi fiyatlarındaki artışlar sonucunda üretim maliyeti %16 artarak 1873 TL/da seviyesine yükselmiş ve böylece kg-kütlü başına maliyet %54 artışla 5 lira 5 kuruş olmuş ve bu ürün 3 lira 76 kuruşa satılarak, kg-kütlü başına **1 lira 29 kuruş NEGATİF BRÜT MARJ** (zarar) oluşmuştur.
- Aynı yıl için mazot desteği %55 artarak 62 TL/da olmuş, gübre ve fark ödemesi destekleri ise geçen yıllara kıyasla 4 TL/da ve 82 kuruş/kg-kütlü olmuş ve fark ödemesi desteğinde yapılan kesinti sonucunda beher kg kütlü için **toplam 96 kuruş Net Destek** hak edilmiş ve gecikmeli ödemeden kaynaklanan değer kaybı sonucunda bu Net Desteğin **Reel Değeri 83 kuruş kg-kütlü** olmuştur.
- Böylece 2019 yılı pamuk bilançosu kg-kütlü başına **45 kuruş NEGATİF NET MARJ** ile, bir başka ifadeyle **maliyetin %8,98 kadarı bir zararla** kapanmıştır.

Bu negatif bilanço üreticinin bir sonraki sezona yönelik kararına olumsuz yansımış, ayrıca 2020 desteklerine dair resmi açıklamanın yapılmaması ve Ekim Nöbeti koşulunun devreye girmesiyle birlikte 2020 yılı ekim alanları %40 gibi dramatik bir oranda azalarak, son 30 yılın en düşük değeri olan 353 bin ha'a düşmüştür.

- 2020 yılında ekim alanındaki %40 oranındaki daralmayla birlikte rekolte %27 azalarak 1 milyon 607 bin ton seviyesine gerilemiştir.
- Birim alan maliyetinin önceki yıllara kıyasla %25 artmasına karşın tarla veriminin %23 yükselmesi sayesinde kg-kütlü başına maliyetteki artış %2 ile sınırlı kalarak 5 lira 15 kuruş olmuş ve buna karşılık ürün önceki sezona göre %44 oranda yüksek fiyatla, 5 lira 15 kuruşa satılarak, kg-kütlü başına **25 kuruş POZİTİF BRÜT MARJ** (kazanç) oluşmuştur.
- Mazot ve gübre desteklerinin önceki yıllara kıyasla aynı kalmasına karşın, fark ödemesi desteğinin brüt %34 artarak 1 lira 10 kuruşa yükselmesi sonucunda Net Destek Toplam değeri **1 lira 20 kuruş** olmuştur. Mart 2020-Mayıs 2021 dönemi TGFE oranının %10 olacağı varsayımından hareketle, Mayıs/Haziran 2021 de ödeneceği açıklanan bu desteğin **Reel değerinin 1 lira 8 kuruş olacağı tahmin edilmektedir, ki bu durumda 2020 yılı üretiminin kg-kütlü başına NET MARJI 1 lira 32 kuruş olacak,** bir başka ifadeyle 2020 Pamuk Bilançosu **maliyetin %25,71'i kadar bir kazançla** kapanmış olacaktır.

Son üç yılın bilançoları üzerinde yapılan değerlendirmeler bizi şu bulgulara ulaştırmaktadır:

- **Destekleme** ülkemiz pamuk üretiminde **istikrarın temel koşulu, üretimi geliştirmenin anahtarıdır.**
- Pamuk üreticilerimizin gelecek sezonun ekim kararındaki temel ölçüt bir önceki sezonun pamuk bilançosunun **POZİTİF NET MARJLA** kapanmış olup olmadığıdır; negatif net marj üreticiyi pamuktan uzaklaştırırken, pozitif net marj yaklaştırmakta ve bu etki marjın büyüklüğü ile orantılı olmaktadır.
- **Destekleme ödemesi**, özellikle TUIK TGFE değerlerinin yükselmesi durumunda, izleyen sezon öncesinde **(En geç Mart ayında)** yapılarak desteklemenin reel değerindeki azalma önlenmeli ve böylece Net Marja olan katkısı arttırılmalıdır.

6. TÜRKİYE PAMUK ÜRETİMİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ülkemiz pamuk üretiminin sorunlarını yüksek üretim maliyeti, verim ve kalite kayıpları, desteklerin etkinleştirilmesi ve pazarlama, sürdürülebilirlik ve farkındalığın geliştirilmesi ana başlıkları altında toplamak mümkündür. Bu sorunların çözümü için konseyimizce geliştirilen **olurlu çözüm önerileri** aşağıda bu başlıklar altında maddeler halinde sıralanmıştır:

a. Yüksek üretim maliyeti

1. Bakanlıkça tarım ilaçları ve mineral gübreler için **etkin madde içeriği esasına dayalı tavan fiyatlar** belirlenmeli ve bu fiyatlara belirli aralıklarla güncellenerek denetlenmelidir.
2. Tarımsal üretim girdilerinin **KDV oranları** düşürülmelidir.
3. Özellikle ilaçlamada yüksek kapasiteli, modern teknoloji ürünü makine ve ekipmanlardan küçük büyük bütün çiftçilerin yararlanması sağlanmalı, bu amaçla pahalı ve kullanımı bilgi ve deneyim gerektiren bu araçların, makinalı hasat örneğindeki benzer şekilde, **çiftçi örgütleri ve müteahhitler aracılığında ortaklaşa kullanımı** teşvik edilmelidir.
4. Makinalı pamuk hasadı, ilaçlama vd **müteahhitlik hizmeti bedellerinde** uygulanmakta olan KDV oranı %1'e indirilmelidir.
5. **Pamuk hasat makinaları ithalatında** 5 yaş sınırlaması 10 yaşa yükseltilmeli ya da AB uygulamasına geçilmelidir.
6. Zirai ilaçların ve gübrelerin kullanılmasına yönelik **eğitim ve yayım çalışmaları** yaygınlaştırılmalıdır.
7. Maliyetin kontrol altına alınması, doğal afet risklerinin azaltılması ve tarla veriminin artırılması amacıyla **temel meteorolojik veriler** Ziraat Odaları ile paylaşılmalı ve bu verilerin üreticiye ulaştırılması sağlanmalıdır.
8. Toprak neminin, sıcaklığının ölçülmesi, PH metre kullanımı gibi basit dijital aletlerin çiftçiler tarafından kullanılması teşvik edilmelidir.

9. **Aşırı gübrelemenin engellenmesi** amacıyla toprak laboratuvarları etkin şekilde kullanılmalı, laboratuvarların analiz sonuçları denetlenerek laboratuvarlara olan güven arttırılmalıdır.
10. **Toprakların organik madde miktarını arttıracak** uygulamalar teşvik edilmeli ve pilot projelerle ve araştırma ve yaygınlaştırma çalışmalarıyla desteklenmelidir.
11. **Sentetik gübreye alternatif yöntemlerin** (hayvansal üretim kaynaklı gübre, yeşil gübreleme, organik gübre) kullanılabilmesi için gerekli altyapı ve eğitim desteği verilmelidir.
12. **Zirai ilaçlara alternatif uygulamaların** teşviki hem pilot projelerle hem araştırma ve yayım çalışmalarıyla desteklenmelidir.
13. Akaryakıt maliyetinin düşürülmesi ve toprak sağlığının arttırılması için öncelikle **“Azaltılmış Toprak İşleme”** ve **“Doğrudan Ekim”** teknikleri yaygınlaştırılmalıdır.
14. Yanlış sulama nedeniyle tuzlanma, erozyon ve verim kayıplarının önlenmesi için **modern sulama yöntemleri** yaygınlaştırılmalı ve gerekli **altyapı yatırımları** teşvik edilmelidir. Bu durumu destekler biçimde optimal su kullanımı için arazi düzeyinde eğitimler düzenlenmelidir.
15. Maliyetin yanı sıra ürün kalitesini de olumsuz etkileyen **bilinçsiz, zamansız ve yanlış hasat kimyasalları kullanımını** engellemek için eğitimler düzenlenmelidir.
16. **İlaç ve bayilerinin etkinliği** sınırlandırılmalı, ilaçlama kararları uzman danışmanlarca reçetelendirilmeli, **ilaç bayileri denetimleri** arttırılmalıdır.
17. **Tarım ilaçları satışı** barkod sistemine göre yapılmalı, çiftçiler ruhsatlı ilaçları T.C. Kimlik No ile ve ÇKS'deki ürünlerine göre alabilmeli ve zirai ilaçlar eczanelerdeki gibi izlenebilmelidir.

b. Verim ve kalite kayıpları

18. Kapsamlı bir **eğitim ve yayım projesi** hazırlanıp uygulanmalı, bu bağlamda hasat döneminde ulusal ve yerel tv kanallarında yayınlanacak kamu spotları, sokak tanıtımları vb araçlarla desteklenen bir kampanya düzenlenmelidir.
19. **Yerli ıslah pamuk çeşitleri tohumculuğu** vergi muafiyeti,...vb teşviklerle desteklenmelidir.
20. **Makinalı Pamuk Hasadı yönetmeliği** Aydın'daki pilot uygulamadan elde edilen deneyim ışığında güncellenerek diğer pamuk bölgelerini de kapsayacak şekilde uygulanmalıdır.
21. **Çırçır işletmelerinin** günümüz ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi sağlanmalı, ayrıca mevcut çalışma usul ve esasları gözden geçirilerek güncellenmelidir.
22. Bütün işletmelerin ön temizleme ve kurutma üniteleriyle donatılmaları, ayrıca depolama kapasitelerinin işledikleri ürün miktarı ve çeşitliliğine uygun hale gelmesi sağlanmalıdır.
23. Kapasiteye göre çalıştırılması zorunlu **Çırçır Ustası** ve **Pamuk Ustası** sayıları belirlenip istihdamları sağlanmalıdır

24. **Yangın risklerine** karşı alınacak önlemler listesi oluşturularak, işletme içinde bulunması zorunlu yangın tüpü, köpük makinesi sayıları; su tankı ve yer üstü hidrant sayı ve büyüklükleri belirlenmeli, yağmurlama sistemleri, jeneratör vb ekipmanları bulundurma zorunluluğu getirilmelidir.
25. **Elektronik kantarların** maliyeye e-devlet üzerinden entegrasyonu yapılarak, işletmelere giren ve çıkan ürünlerin anlık takibi sağlanmalıdır.
26. Kütlü ve lif pamukta ürün güvenliği ve denetimini sağlamak amacıyla hazırlanmış olan **“Pamukların Kontrolüne İlişkin Tebliğ (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2012/25)”** ile **“Pamukların Standardizasyonuna İlişkin Tebliğ (Ürün Güvenliği ve Denetimi: 2012/27)”** günümüz şartlarına göre yenilenmeli ve mutlak surette uygulanması sağlanmalıdır.
27. Pamuğun araziden çırçır işletmesine sevkinin, ayrıca kalitesinin ve desteklemelerin takibi için ve çırçır işletmelerinin kalite ve standardizasyonu ile ilgili Tarım ve Orman Bakanlığına da bazı yetkilendirmeler verilmeli; hasat sezonunda denetimler yapılmalıdır.

c. Desteklerinin etkinleştirilmesi ve pazarlama

28. Pamuk politikalarının belirlenmesi ve uygulamasında **ilgili bakanlıklar vd kurumlar arasında koordinasyon** sağlanmalıdır.
29. **Pamuk ekim alanlarının ve rekoltenin** uydu teknolojilerinden yararlanılarak parsel bazında **hızlı ve güvenli tahminini** sağlayan bir ağ kurulmalıdır.
30. Pamuk ekim tahminleri ÇKS ve Tapu kayıtlarından alınan Parsel Tanımlarıyla birlikte TİKAS ile entegre edilerek yürütülmelidir.
31. **Destekleme miktarı** ülkesel üretim maliyetleri ile küresel ürün fiyatlarının güvenilir tahminlerine göre belirlenerek **sezon öncesinde ilan edilmeli**; sezon boyunca, özellikle tarla verimi ve üretim maliyetlerinde, beklenmedik olumsuzlukların ortaya çıkması halinde **sezon sonunda revize edilmelidir**.
32. Destekleme **en az 3** tercihan **5 yıllık** süre için duyurularak uygulanmalıdır.
33. Desteklemenin orta ve uzun vadeli stratejik kalkınma planları kapsamında pamuk tarımı ve pamuğa dayalı THG vd sanayilerimizin gelişmesinde **etkin bir kaldıraç olarak kullanılabileceği** dikkate alınmalıdır.
34. Sezon boyunca ve sezon sonunda **üretilen ve denetlenen pamuk balya kayıtları ile üretim sonuçları** karşılaştırılarak ilan edilmelidir.
35. ELÜS'ler üzerinden **kütlü pamuk fark ödemesi destekleme miktarının hesaplanmasında**, ilgili ticaret borsasınca yayınlanan “Sezon Ortalaması Çırçır Randımanı” değerleri esas alınmalıdır.
36. Ürün kalitesinin ve üretici gelirinin artırılması amacıyla Lisanslı Depo kullanımının teşviki için **ELÜS'ler üzerinden verilecek Fark Ödemesi destekleri**, doğrudan Müstahsil Makbuzlarına dayalı desteklemeye oranla en az %10 oranında daha yüksek olmalıdır.

37. Pamuk Lisanslı Depoculuk Sisteminin gelişmesi için **depo kirası destekleri** artırılmalıdır.
38. Üreticilerin önündeki diğer büyük bir engel de kütlü pamuklarını lif haline getirmek için aldıkları çırçırılama hizmetinin %18 KDV'ye tabi olmasıdır. Bu engelin ortadan kaldırılması için **çırçırılama hizmetinde KDV oranı** %1'e düşürülmelidir
39. **Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri** lisanslı depoculuk desteklerinden yararlanmamaktadır. Tarış, Çukobirlik, Antbirlik gibi tamamen üreticilerden oluşan bu kooperatiflerin sistem dışında kalması lisanslı depoculuktan beklenen yararların tabana yayılmasını engellemektedir. İlgili yönetmelikte yapılacak bir düzenleme ile bu yanlış acilen düzeltilmelidir.
40. Mevcut uygulamada çırçır işletmeleri de lisanslı depoculuk desteklerinden yararlandırılmamaktadır. Çırçır işletmelerine **analiz desteği** verilerek bunların da sisteme katılmaları ve bunlar sayesinde lisanslı depoculuk hizmetine erişemeyen küçük çiftçilerin dolaylı olarak sistemden yararlanmaları sağlanmalıdır.
41. Lisanslı depoculuk kapasitesinin artırılması ile **Ürün İhtisas Borsası** etkin şekilde çalıştırılabilir. Böylelikle hem üretici ürününü yıl içerisinde yayarak satma şansına, tekstil işletmeleri ise daha uzun soluklu ticari bağlantı yapma şansına sahip olacaktır.
42. Ürün İhtisas Borsasının biran önce hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

d. Sürdürülebilirlik ve Farkındalığın Geliştirilmesi

43. **Ulusal Tarımsal Sürdürülebilirlik Stratejisi** belirlenmeli ve destekleme, Ar-Ge, Eğitim ve Yayım faaliyetleri ve yatırımları bu stratejiye uygun şekilde yürütülmelidir.
44. **Pamukta Sürdürülebilirlik Standardı** hazırlanmalı ve bu standart İyi Tarım Uygulamaları (İTU), GMO Free Turkish Cotton Garanti markası Standardı gibi ulusal ve BCI gibi uluslararası diğer standartlarla eşleştirilmeli ve bu standardı uygulatacak ve denetleyecek mekanizmalar kurulmalıdır.
45. **Organik pamuk ve İyi Pamuk Uygulamaları (İPUD)** kapsamında üretim yapan çiftçiler prim, sertifikasyon giderlerine katılım vb yöntemlerle desteklenmelidir.
46. **GMO Free Turkish Cotton garanti markasının** tanıtım ve kullanımı teşvik edilmelidir.

Bertan Balçık
Ulusal Pamuk Konseyi
Yönetim Kurulu Başkanı
28.01.2021

Prof. Dr. Hakkı Ünal Evcim
Genel Sekreter